

Lippes loop på utekontor

Historier fra virkeligheten

I vår kommune har vi et utekontor; det ligger såpass mange mil fra kommunens sentrum at vi synes det er bedre å yte befolkningen den service å dra dit en gang per uke i stedet for at befolkningen må komme til oss for legetjenester.

Jeg har erfaring for at leger opplever å få en sterk binding til bygda der de har utekontor. Man blir liksom den eneste legen i bygda og kommer tett innpå ikke bare enkeltmennesker og familier, men et helt lokalsamfunn.

I dag det vanlig å ha med sekretærhjelp på utekontordager, det gir effektivitet i hverdagen. Slik var det ikke før; da dro man ofte aleine ut i periferien, hadde der en lang kontordag og kom seint hjem.

En dag jeg var aleine lege på dette utekontoret kom det en kvinne til meg og ønsket sin spiral ut. Jeg sjekket i hennes journal, og fant ut at ca 20 år tidligere var det satt inn en spiraltypen av typen «Lippes loop», en spiral med åpenbare fysiske likhetstrekk med veien Trollstigen på nordvestlandet. Denne hadde en tendens til å vokse fast i livmoren, og var av den grunn gått ut av bruk for lengst. Kunne det virkelig være 20 år siden spiralen ble satt inn, spurte jeg forsiktig. Jo det stemte nok. Hun hadde ofte tenkt på å få tatt den ut, men hadde drøyd noe med bestemmelsen.

Ja opp i stolen, jo der var spiraltrådene. Jeg tok tak med en holder og dro forsiktig. «Au» hørte jeg fra andre enden av stolen. «Denne sitter nok litt hardt» måtte jeg medgi, men vi ble enig om å gjøre et lite forsøk til. Samme smertefulle «au» som resultat. Jeg har erfaring for at spiraler ofte kan sitte litt fast, men ved et par forsøk pleier de å løsne. Jeg dro forsiktig en tredje gang. Det kom ikke noe «au» denne gangen. «Går det bra med deg?» spurte jeg. Ikke noe svar. Jeg så på ansiktet hennes. Øynene var rullet opp, hun var ikke kontaktbar, hun pustet ikke, og da jeg kjente etter pulsen var den ikke følbart.

Diagnosen var klar: Hjertestans i gynekologstolen, aleine på utekontor. Au da*.

* Utbruddet «Au da» er en transkripsjon til standard bokmål. Glosene som raste gjennom artikkelforfatterens hjerne i det aktuelle øyeblikket er ikke passende for Utpostens lesere, i tillegg hadde de opprinnelig tenkte ordene en dialekt som ville kunne signalisere historiens herkomst, dobbelt grunn til slik omskriving.

Nå var gode råd dyre. Ikke kunne jeg hente hjelp blant de andre pasientene på venteværelset, kvinnen var tross alt naken fra livet og ned. Akutt ambulans fra kommunesenteret ville ta alt for lang tid. Det var bare å trø til med hjertermassasje og munn-til-munn metode og håpe det beste. Men i en gynekolog-stol? Nei først ut med alle instrumentene, deretter måtte den livløse kvinnen, med sine anslagsvis 120 kg, bukseres ned på golvet; alt dette mens hjerterkompresjon og munn-til-munn-metoden raskt ble gjennomgått og oppfrisket i teorien. Etter hvert fikk jeg, i en kombinasjon av hastverk og fortvilelse i samarbeid med tyngdekraften, pasienten plassert på golvet uten at verken hennes eller mitt legeme var tilskadekommet i seansen. Så var det klart for gjenopplivningen. Men – hva hvis hun våknet til, naken fra livet og ned, med legen i iherdig kontakt munn mot munn? Hva vil hun tro? Ville denne aktiviteten oppfattes som livreddende gjenoppliving, eller kanskje heller et forsøk på overgrep? Ville hun anmelde meg til Fylkeslegen? Ville jeg miste lisensen?

Da hørte jeg plutselig et sukk fra kvinnen, hun begynte å puste, og jeg kjente puls.

Sjelden har jeg vært mer lettet i min legegjerning enn nettopp i dette øyeblikket. Kvinnen kom seg etter hvert, og forlot kontoret noen minutter seinere med spiralen fortsatt på plass i livmorhulen. Den ble seinere tatt ut i narkose på sykehuset.

Diagnosen var feil, det var ikke hjerrestans, men en kraftig vasovagal reaksjon. En slik reaksjon som kan komme ved smerter eller emosjonelle situasjoner, der hjertet nesten slutter å slå, eller det slår så sakte at det ikke pumper nok blod rundt til å opprettholde bevisstheten hos personen. Legges personen ned, gjerne med beina høyt, kommer vanligvis hjertet i gang med normal aktivitet i løpet av noen sekunder. Tilstanden kan virke dramatisk mens den står på, men er oftest helt ufarlig.

Jeg har i hvert fall lært at enkelte prosedyrer skal man unngå hvis man er aleine på utekontor! Å ta ut retinerte spiraler er med fordel en sak som kan gjøres når man har hjelpepersonell tilstede. Og Lippes loop kan med fordel forbli historie. Og til kvinner – det er greit å minne dere om at spiraler stort sett skal byttes hvert femte år!